

АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА СТАНУ СВІТОВОГО БІРЖОВОГО ФОНДОВОГО РИНКУ

ANALYTICAL ASSESSMENT OF THE WORLD EXCHANGE STOCK MARKET MODERN STATE

У статті розглянуто роль і місце фондових бірж на світових фінансових ринках. Проаналізовано основні показники світового біржового фондового ринку. Встановлено напрями розвитку міжнародних фондових майданчиків в умовах поглиблення інтеграційних зв'язків на світовому біржовому ринку.

Ключові слова: світовий біржовий фондовий ринок, фондова біржа, ринок цінних паперів, фінансові інструменти, ф'ючерси, опціони.

В статье рассмотрена роль и место фондовых бирж на мировых финансовых рынках. Проанализированы основные показатели мирового биржевого фондового рынка. Установлено направления развития между-

народных фондовых площадок в условиях углубления интеграционных связей на мировом биржевом рынке.

Ключевые слова: мировой биржевой фондовый рынок, фондовая биржа, рынок ценных бумаг, финансовые инструменты, фьючерсы, опционы.

The article deals with the role and place of stock exchanges in the world financial markets. The basic data of the world stock exchange market are analyzed. Directions of the international stock exchange platforms development in the situation of deepening of integration links on the world stock exchange market are established.

Key words: world stock market, stock exchange, securities market, financial instruments, futures, options.

УДК 336.76

Яворська В.О.

к.е.н., доцент кафедри біржової діяльності і торгівлі
Національний університет біоресурсів і природокористування України

Постановка проблеми. У країнах з ринковою економікою чільне місце у фінансовій системі посідають фондові біржі, які відіграють ключову роль у накопиченні та трансферті вільного капіталу. Сучасний світовий біржовий ринок – це складна система організованого перетоку фінансових ресурсів, яка характеризується циклічним взаємозв'язком різних національних фондових ринків в один механізм електронної системи організованих торгів фінансовими інструментами. Фондові біржі перестали бути локальними центрами торгівлі цінними паперами, перетворившись у потужний електронний каркас для функціонування сучасної світової фінансової системи. Постійні кардинальні зміни цього ринку мають безпосередній вплив на всі національні фінансові системи і є об'єктом актуальних досліджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженням діяльності фондових бірж присвячені праці таких вчених, як: О. Дегтярьова, В. Галанов, А. Кілячков, Р. Колб, Ю. Кравченко, В. Лісовий, К. Отченаш, О. Мозговий [2], М. Солодкий [1], О. Сохацька, В. Токар, Дж. Халл та інші.

Постановка завдання. Метою є дослідження сучасного стану та напрямів розвитку світового біржового фондового ринку в умовах посилення інтеграційних зв'язків фінансових ринків.

Виклад основного матеріалу дослідження.

На сьогоднішній день світовий біржовий фондовий ринок є однією з найважливіших частин сучасної світової економіки. Більшість країн у світі перебувають у прямій залежності від стану фондового ринку, що відображає загальне економічне зростання.

Фондовий ринок або ринок цінних паперів – це сукупність учасників фондового ринку та правовідносин між ними щодо розміщення, обліку та обігу цінних паперів і похідних (деривативів). Фондовий

ринки поділяється на первинний та вторинний [1, с. 454-455]. Для більшості цінних паперів фондовий ринок виступає вторинним.

Біржовий фондовий ринок є складовою цілісної системи ринку цінних паперів. Організаторами торгівлі на біржовому фондовому ринку виступають фондові біржі. Економічна сутність фондової біржі полягає в тому, що це організаційно оформлений, постійно діючий ринок, на якому здійснюється торгівля цінними паперами та іншими фінансовими інструментами [1, с. 454-455].

О. Мозговий виділяє з поміж функцій фондових бірж дві основні, які відображаються у вигляді двох взаємозв'язаних і збалансованих сторін їх діяльності. По-перше, фондова біржа мобілізує й концентрує вільні кошти через здійснення продажу цінних паперів, а по-друге, здійснює кредитування держави й різних установ через купівлю цінних паперів. На відміну від позабіржового фондового ринку, тільки фондова біржа спроможна забезпечити високий ступінь ліквідності інвестиційних вкладень в цінні папери та їх надійність [2].

Ефективність функціонування біржового фондового ринку безпосередньо залежить від кількості учасників, до яких відносяться фізичні або юридичні особи, які здійснюють купівлю-продаж цінних паперів та фінансових інструментів. Учасники біржового фондового ринку вступають між собою в певні економічні відносини з приводу обігу цінних паперів. До основних учасників біржового фондового ринку М. Солодкий відносить: емітентів, інвесторів, професійних учасників фондового ринку, державні органи регулювання і контролю фондового ринку та саморегульовані організації [1, с. 454-455].

Вивчення зарубіжного досвіду становлення та розвитку біржового фондового ринку вказує на багатовікову еволюцію становлення від вексельної

торгівлі до електронного обігу інструментів фінансової інженерії. Історія свідчить про те, що світовий біржовий фондовий ринок мав декілька етапів розвитку, які умовно можна розділити на шість.

Перший етап розвитку біржового фондового ринку пов'язаний з формуванням передумов біржової торгівлі на товарному ринку, початок яких можна віднести у II тисячоліття до нашої ери. Біржі, як організовані місця, беруть початок від купецьких угод в італійських торгових містах XIII-XIV ст. Їх поява була пов'язана з переходом від натурального виробництва і обміну до вільного продажу товарів, потребами прискорення обігу капіталу. Перші біржі були тільки товарними. Головне їх призначення полягало в тому, щоб створити можливість укладання угод купівлі-продажу за домовленістю. Однак, у цей же період починають формуватися основи майбутніх фондових бірж. Так в Італії та інших країнах Європи виникають вексельні ярмарки або постійні вексельні ринки (Венеція, Генуя, Флоренція, Шампань, Брюгге, Лондон і т.д.) [3-4].

Другий етап пов'язаний зі створенням перших фондових бірж. До найстаріших фондових бірж Європи належать – Франкфуртська фондова біржа (Frankfurter Wertpapierbörse), створена в 1585 р. та Амстердамська, відкрита у 1602 р. в Амстердамі. На цій біржі вперше, поряд з векселями та державними борговими зобов'язаннями, стали проводитися публічні підписки на акції, з'явилися перші біржові лоти, біржовий кліринг [3-5].

Третім етапом став розвиток ринку цінних паперів, що стали об'єктом торгівлі фондових

бірж. Так у Англії король Вільгельм III намагався модернізувати фінанси королівства, щоб платити за військові походи і таким чином перші державні облігації були випущені в 1693 році, а Банк Англії був створений наступного року. Незабаром почали емітуватися англійські акціонерні товариства. До 1698 р. брокер Джон Кастайн, який працював у «Кав'ярні Джонатана» займався публікацією списків цінних паперів і товарних цін. Ці списки вважаються початком заснування Лондонської фондової біржі у 1801 р. Привабливість акцій на фондовому ринку спричинила перші фінансові кризи. Так перша «фінансова бульбашка» в історії відбулося з акціями компанії «Південних морів», створеної в 1711 р. [3-5].

Четвертий етап розвитку біржового фондового ринку пов'язаний з американським ринком. Одна з найбільших нині світових фондових бірж – Нью-Йоркська фондова біржа була створена в 1817 р. і здійснювала торгівлю цінними паперами з перших днів [3-5].

П'ятий етап розвитку світового біржового ринку мав тісний зв'язок з електронізацією технології біржової торгівлі та широкого використання фондових індексів як індикаторів, так і інструментів торгівлі.

Шостий етап розвитку світового біржового фондового ринку пов'язаний з консолідацією біржових та позабіржових майданчиків та стрімким зростанням частки фондових ринків країн, що розвиваються. Основними конкурентними біржовими фондовими ринками вважаються 3 регіони: Американський, ЄБСА (Європа, Близький Схід, Африка) та Азійсько-Тихоокеанський.

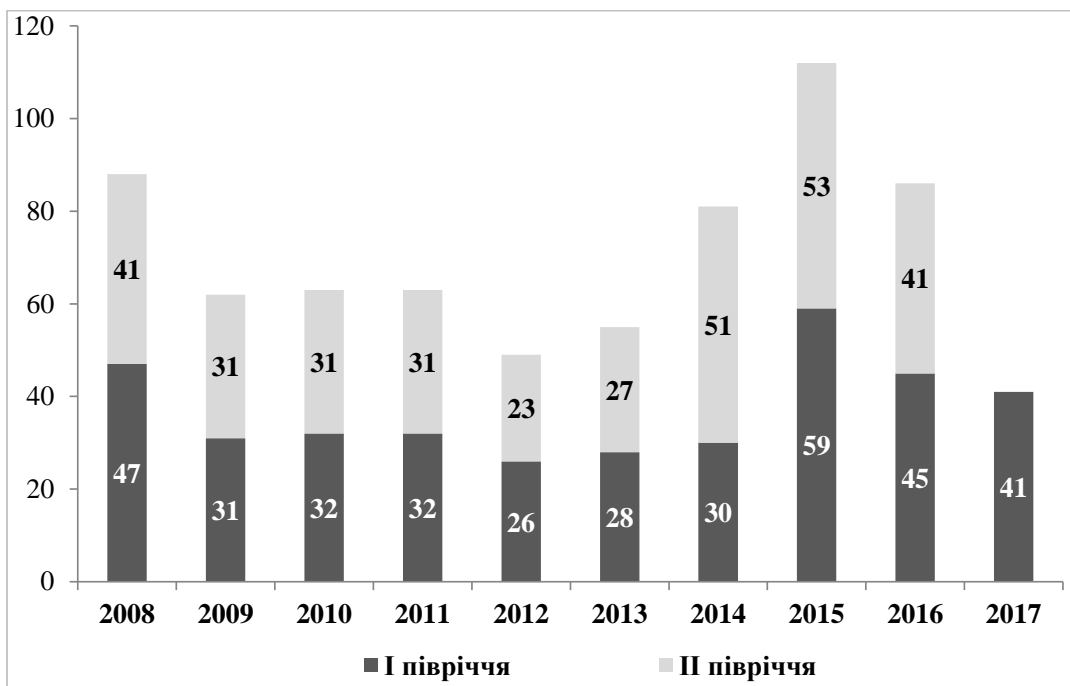

Рис. 1. Динаміка вартості біржової торгівлі цінними паперами на світовому біржовому фондовому ринку, трлн дол. США

Джерело: побудовано автором на основі [6]

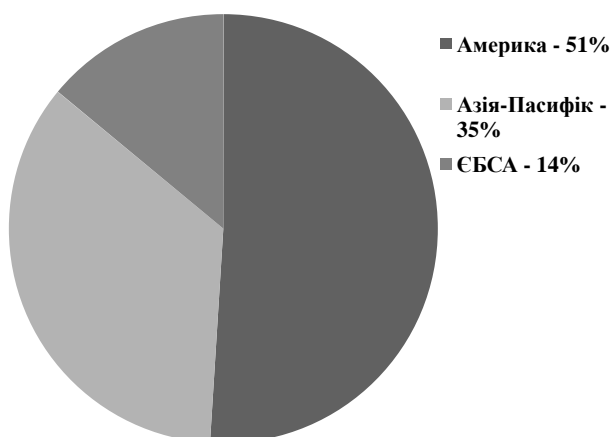

Рис. 2. Структура світового біржового фондового ринку у 2016 р.

Джерело: побудовано автором на основі [6]

Оцінка сучасного стану світового біржового фондового ринку вказує на незначне падіння вартості торгів за останні три роки. Зокрема, у 2015 р. були зафіксовані найбільші вартісні показники обсягів торгівлі на світових фондових біржах – 114 трлн дол. США. У 2016 р. обсяги торгів знизилися на 26,9%. Крім того, статистичні дані Світової федерації бірж свідчать, що у I півріччі 2017 р. тенденція до скорочення обсягів торгівлі продовжилася, порівняно з 2016 р. на 9% (рис. 1) [6].

У першу чергу це призвело до скорочення показників в Азійсько-Тихоокеанському регіоні на 47,2% до рівня 30,8 трлн дол. США [6]. В останнє десятиліття Азійсько-Тихоокеанський регіон став вагомим на світовому біржовому фондовому ринку (35%). Даний регіон охоплює 21 фондову

біржу, серед яких найбільшими за обсягами торгівлі є китайські фондові біржі, Корейська біржа, Національна фондова біржа Індії, Японська біржова група.

Ключовими чинниками зниження вартості біржової торгівлі на фондових біржах Азійсько-Тихоокеанського регіону у 2016 р. стали [6]: зниження обсягів торгівлі на китайських біржах; стурбованість інвесторів щодо можливості збільшення процентної ставки в США; невизначеність майбутньої торгівельної політики з США; інші політичні та економічні події в Азійсько-Тихоокеанському регіоні.

Частка Американського регіону, до складу якого входять 14 фондових бірж та майданчиків Північної і Південної Америки, у 2016 р. складала 51% – 44 трлн дол. Падіння вартісного показника в даний період відбулось на 4,6% порівняно з 2015 р. У регіонах ЄБСА, до якого входить 45 фондових бірж, у тому числі наша вітчизняна Українська біржа, вартісні показники знизилися на 15,3%. Натомість аналіз кількості укладених операцій на фондових біржах Америки та ЄБСА вказує на незначне зростання у 2016 р. на 5,2% та 4,7% відповідно (рис. 3) [6].

Глобальна ринкова капіталізація на світовому біржовому фондовому ринку у 2016 р. зросла на 4,4%, що обумовлено зростанням цього показника у всіх регіонах: Америки – на 10,8%, ЄБСА – на 0,9%, Азійсько-Тихоокеанського регіону – на 0,5%. При цьому, глобальна ринкова капіталізація у другому півріччі 2016 р. зросла порівняно з першим півріччям на 5,7% (рис. 4) [6].

Лідерами за ринковою капіталізацією акцій на національних фондових ринках з 2008 р.

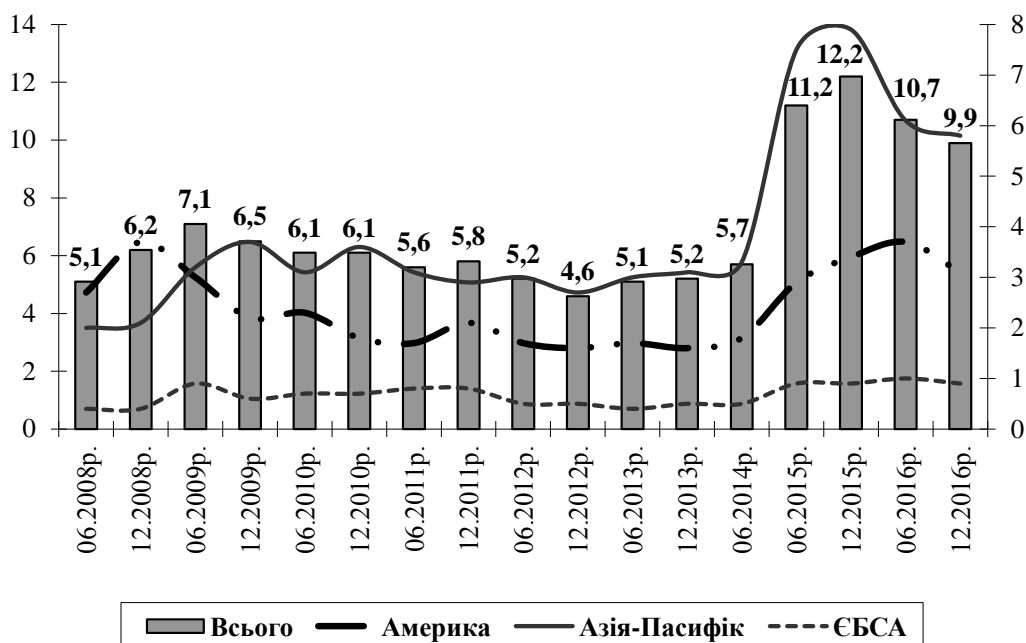

Рис. 3. Кількість укладених угод на цінні папери на світових фондових біржах за географічними регіонами, млрд угод

Джерело: побудовано автором на основі [6]

по 2016 р. залишаються країни Північної та Південної Америки.

Розгляд структури біржової торгівлі акціями на світовому біржовому фондовому ринку за критерієм нових IPO та інших акцій свідчить про те, що, незважаючи на зростання нових IPO у другому півріччі 2016 р. порівняно з 1-им півріччям 2016 р., цей показник на 18,5% нижче за 2015 р. (рис. 5) [6].

В усіх регіонах спостерігалось зниження інвестиційних потоків, але найбільш виражено в аме-

риканському регіоні (- 46,2%). Основним чинником цієї тенденції стали вибори в США та невизначеність щодо зміни режиму та послідовних політичних рішень. Регіон ЄБСА також зазнав падіння інвестиційних потоків, не пов'язаних з IPO. У Європі, яка становить 93,4% усіх інвестиційних потоків у регіоні, падіння склало 18%, що було зумовлено нестабільним економічним зростанням [6].

Генеральний директор Світової федерації бірж (WFE) Н. Сакумар зазначив, що понижуюча тен-

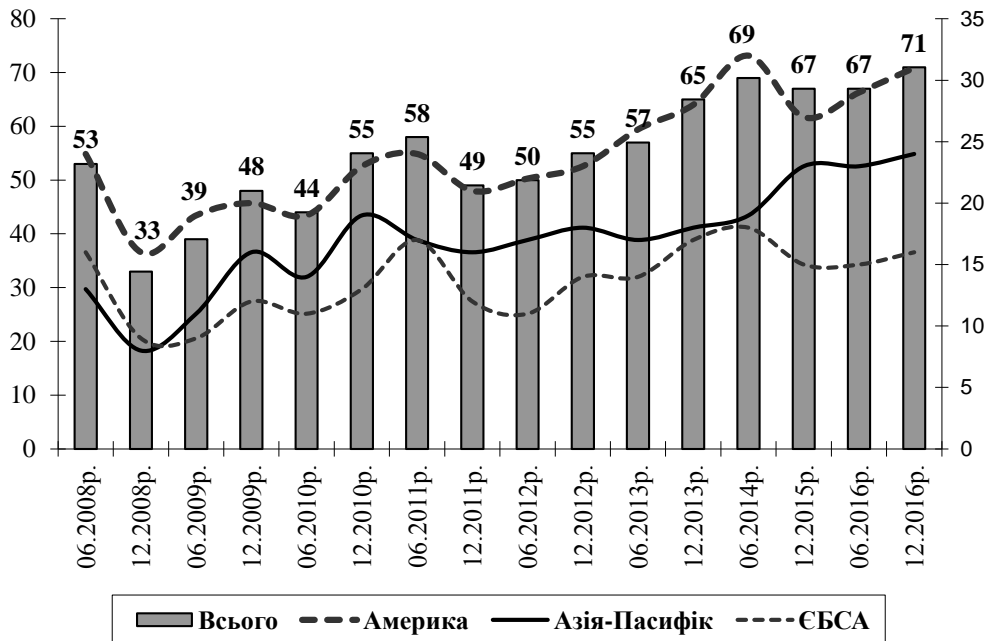

Рис. 4. Глобальна ринкова капіталізація цінних паперів на світовому біржовому фондовому ринку, трлн дол. США

Джерело: побудовано автором на основі [6]

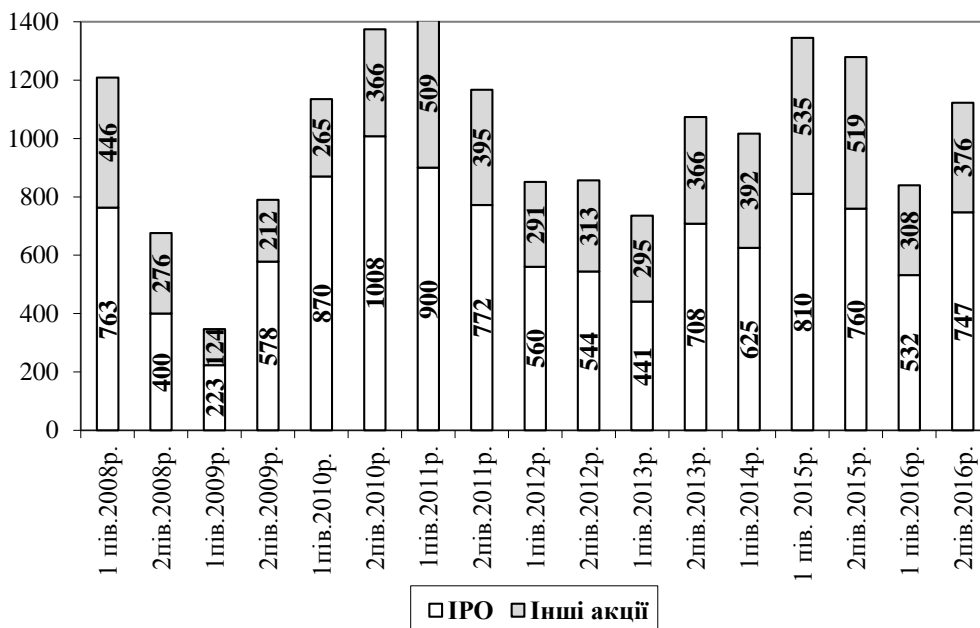

Рис. 5. Кількість нових IPO та інших акцій на світовому біржовому фондовому ринку, одиниць

Джерело: побудовано автором на основі [6]

денція в 2016 р. навколо IPO та інвестиційних потоків відображає глобальну невизначеність, викликану такими подіями, як Brexit і вибори в США [6].

Висновки з проведеного дослідження.

Таким чином, сучасний світовий біржовий фондовий ринок можна охарактеризувати, як єдиний складний фінансовий механізм, який перебуває у прямій залежності від постійних змін усіх своїх географічних сегментів. Це ще раз підкреслює важливість впливу процесів глобалізації та електронізації на національні фондові ринки. Основною тенденцією на світовому біржовому фондовому ринку в останні роки стала невизначеність економічної і політичної складової та незначний перетік інвестиційного капіталу з фінансового сегменту в товарний.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Солодкий М.О. Біржовий ринок: навч. посібник / М.О. Солодкий. – К.: В-во Аграрна освіта, 2010. – 565 с.
2. Фондовий ринок: підручник / О.М. Мозговий, А.Ф. Баторшина, О.Г. Величко, Т.О. Фролова та ін. – К.: КНЕУ, 2013. – 537 с.
3. Johnson Hur. History of The Stock Market. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bebusinessed.com/history/history-of-the-stock-market>
4. Олейникова И.Н. Рынок ценных бумаг. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.aup.ru/books/m225/5_1.htm
5. History of Stock Exchange. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://en.wikipedia.org/wiki/Stock_exchange
6. World federation of exchanges publishes 2016 market highlights. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.world-exchanges.org>

REFERENCES:

1. Solodkyj M. O. (2010). Birzhovyj rynek [Commodity exchange market]. Kyiv: Ahrarna osvita, pp. 454-455 (in Ukraine).
2. Mozghovyj O. M., Batorshyna A. F., Velychko O. H. and Frolova T. O. (2013). Fondovyj rynek [Stock exchange market]. Kyiv: KNEU, pp. 15-255 (in Ukraine).
3. Johnson Hur (2015). «History of The Stock Market», available at: <https://bebusinessed.com/history/history-of-the-stock-market> (Accessed 23 August 2017).
4. Olejnikova I. N. (1998). «Rynok tsennykh bumah», available at: http://www.aup.ru/books/m225/5_1.htm (Accessed 22 August 2017).
5. History of Stock Exchange (2015). available at: https://en.wikipedia.org/wiki/Stock_exchange (Accessed 21 August 2017).
6. World federation of exchanges publishes 2016 market highlights (2017). available at: <http://www.world-exchanges.org> (Accessed 23 August 2017).

Yavorska V.O.Candidate of Economic Sciences,
Senior Lecturer at Department of Stock Exchanges and Trade
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine**ANALYTICAL ASSESSMENT OF THE WORLD EXCHANGE STOCK MARKET MODERN STATE**

The article deals with the role and place of stock exchanges in the world financial markets. The basic data of the world stock exchange market are analysed. Directions for the international stock exchange platforms development in the situation of deepening of integration links on the world stock exchange market are established.

The stock exchange market is an integral part of the securities market system. The stock exchanges are the organizers of share trading. The economic essence of the stock exchange lies in the fact that it is an organizationally formed, constantly functioning market where securities and other financial instruments are traded.

Foreign experience of the formation and development of the stock exchange market points accounts for centuries-old evolution. History shows that the world stock exchange market has several stages of development, which can be divided into six. The first stage of the stock exchange market development is associated with the formation of the preconditions for stock trading in the commodity market, the beginning of which can be attributed to the second millennium BC. The second stage involves the creation of the first stock exchanges. The third stage is the development of the securities market, which became the object of stock exchange trading. The fourth stage is connected with the development of the American stock exchange market. The fifth stage of the world stock exchange market development is closely linked with the electronic technology and the widespread use of stock indices as indicators and financial instruments. The sixth stage is linked to the consolidation of stock exchanges and off-exchange platforms and the rapid growth of the share markets in developing countries. The main competitive stock exchange markets are 3 regions: American, EMEA (Europe, Middle East, Africa) and Asia-Pacific.

An assessment of the current state of the world stock exchange market indicates a slight fall in the value for the last three years. In particular, in 2015, the highest values of world stock exchanges were recorded – \$ 114 trillion. In 2016, volumes of trading declined by 26.9%. The downward trend in 2016 around IPOs and investment flows reflects the global uncertainty caused by such events as Brexit and the US elections.

The modern world stock exchange market can be characterized as the only financial mechanism complex that is directly dependent on the constant changes of all its geographical regions. The main trend in the global stock market in recent years has been the uncertainty of the economic and political component and the slight flow of investment capital from the financial segment to a commodity.